

→ Wachlarz ze sceną rodzajową

Muzeum Pałac w Wilanowie

ul. Stanisława Kostki Potockiego 10/16
02-958 Warszawa
tel.: (22) 842 81 01, 842 48 09
fax: (22) 842 31 16
e-mail: muzeum@muzeum-wilanow.pl,
konservacja@muzeum-wilanow.pl
www.wilanow-palac.pl
www.sklep.wilanow-palac.pl

Autor tekstu: B. Czaja-Szewczak
Autorzy fotografii: A. Indyk, Z. Reszka, B. Czaja-Szewczak

Sztuka Konserwacji - Muzeum Pałac w Wilanowie

→ Wachlarz ze sceną rodzajową

Zgodnie z XVIII-wieczną definicją zaczerpniętą z Wielkiej Encyklopedii Francuskiej, wachlarz to „przybór wykorzystywany do poruszania powietrza i pozwalający ochłodzić twarz w czasie upałów. Zwyczaj noszenia wachlarzy powszechny w naszych czasach wśród kobiet przybył ze Wschodu, gdzie gorący klimat sprawia, że korzystanie z nich i parasoli jest prawie niezbędne.”*

W XVIII wieku sztuka dekoracji wachlarzy doszła do perfekcji, a rękach dam stały się one niezastąpionym narzędziem pozwalającym nie tylko się schłodzić się, ale także powiedzieć wiele, nie mówiąc ani słowa. Cała tajemnica przekazu tkwiła w sposobie poruszania wachlarzem.

*Wielka Encyklopedia Francuska pod red. D. Diderot i J. le Rond d'Alembert, 1751 — 1772, tom 6, październik 1756, ss. 138-139

W 2007 roku wilanowską kolekcję wzbogacił taki właśnie przybór – plisowany wachlarz powstały najprawdopodobniej we Francji, datowany na koniec XVIII wieku. Stelaż szkieletowy wachlarza czyli pióra wykonane są z kości stoniowej, a pokrycie zwane liściem, z jedwabnej tkaniny w kolorze kremowym. Nazwa tych elementów ma swoje głębokie korzenie sięgające starożytności. Pierwszym wachlarzem był po prostu duży liść, a pióro swoją genezą sięga, znanych już z farańskich grobowców, wachlarzy z piór strusich. Zarówno pióra jak i jedwab wilanowskiego akcesorium mody dekorowane są techniką gwaszu.

Powierznię jedwabnego liścia ozdabiają dodatkowo aplikacje z pasmanterii, koronki oraz srebrnych pozłacanych cekinów i kóteczek wyciętych z folii cynowej, natomiast na niezwykle dekoracyjnych kościanych piórach okładzinowych (zewnątrznych) znajduje się srebrny i złoty bajorek**, cekiny oraz folia cynowa pomalowana na kolor zielony i różowy.

**Bajorek - cieniutkie druciki metalowe złote lub srebrne, skręcone spiralnie w sprężynki.

Zły stan zachowania wachlarza spowodował podjęcie decyzji o konserwacji. Tkanina pokrycia była brudna, zaplamiona, poprzecierana, podarta, podklejona po wielokroć różnymi rodzajami klejów a nawet papierową taśmą samoprzylepną.

Koronkowa aplikacja miejscami popękata. Metalowe cekiny były pokryte korozją, wielu brakowało. Jedwabna tasiemka, na którą naszyto cekiny popękata, a miejscami uległa całkowitemu wykruszeniu. Powłoka malarska zarówno na tkaninie jak i na piórach, uległa przetarciu. Niektóre elementy piór z kości stoniowej nie są oryginalne, zostały w nieznanym czasie wmontowane w wachlarz celem jego naprawy. Niezbyt starannie wykonana została na nich dekoracja malarska naśladująca motywy roślinne z oryginalnych elementów. Podszewka liścia także była wtórna. Być może nie dowiedzielibyśmy się o tym nigdy, gdyby nie fakt, iż z dokładnie tej samej tkaniny na wachlarzu wykonane były łaty w miejscach pęknięć.

Zadecydowano, iż nieoryginalna podszewka zostanie wymieniona na nową jedwabną tkaninę. Niezwykle długotrwały był proces demontażu elementów wachlarza i oczyszczenia jedwabnej tkaniny z warstw taśm, bibuły, klejów i zabrudzeń.

Ów proces przebiegać musiał bardzo ostrożnie ze względu na kruchość zetłatego jedwabiu i dekorację malarską nieodporną na działanie wody. Oczyszczona tkanina wzmocniona została od strony odwrocia nowym jedwabiem, ufarbowanym na taki sam kolor jak oryginał. Obie warstwy materiału sklejono na bardzo plastyczny klej akrylowy przeznaczony do konserwacji tkanin. Następnie rozpoczął się żmudny proces uzupełniania elementów aplikacji oraz warstwy malarskiej.

Ostatnim etapem prac było sklejanie pękniętych piór i montaż wszystkich elementów wachlarza. Wachlarz odzyskał swój blask.